

Kommunal planstrategi i praksis

Fylkesmannen i Troms og Finnmark

*Romssa ja Finnmarkku fylkkamánni
Tromssan ja Finmarkun maaherra*

Seniorrådgiver Lill-Hege Nergård

Planseksjonen

fmtrlhn@fylkesmannen.no

15. nov
2019

Informasjonsfilm om planstrategi på regjeringen.no

<https://www.regjeringen.no/no/tema/plan-bygg-og-eiendom/plan--og-bygningsloven/plan/filmer-om-planlegging-etter-plan--og-bygningsloven/id2669416/>

Rammer for planstrategiarbeidet

Fylkesmannen i Troms og Finnmark

*Romssa ja Finnmarkku fylkkamánni
Tromssan ja Finmarkun maaherra*

15. nov
2019

Hva er kommunal planstrategi?

- Skal-oppgave
- Er ikke en plan – men et politisk verktøy for å prioritere planbehov og rydde i plansystemet
- Første ledd i kommunens langsiktige samfunnsplanlegging
- Viktig arena for å drøfte og avklare behov for interkommunalt planarbeid

Hva skal den inneholde?

- Planstrategien bør omfatte en drøfting av kommunens **strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling**, herunder langsiktig arealbruk, miljøutfordringer, sektorenes virksomhet og en vurdering av kommunens planbehov i valgperioden
  - Skal ta stilling til om kommuneplanen helt eller delvis skal revideres
  - Kan ta stilling til om det er behov for å sette i gang arbeid med nye arealplaner i valperioden, eller om gjeldende planer bør revideres eller oppheves
- Inneholder ikke mål og strategier

«Planstrategien tar stilling til hvilke samfunnsutfordringer som skal møtes av nye, eller revidering av eksisterende planer. Den tar ikke stilling til innholdet i planene. Kommunal planstrategi er ikke en arena for å vedta mål og strategier»

Utdrag fra kommunal planstrategi for
Stavanger 2016-2019

Arbeidsdelingen i det kommunale plansystemet

Kommunal planstrategi:

- Utviklingstrekk, hovedutfordringer og muligheter – ta strategiske retningsvalg
- Planbehov

Kommuneplanens samfunnsdel med handlingsdel:

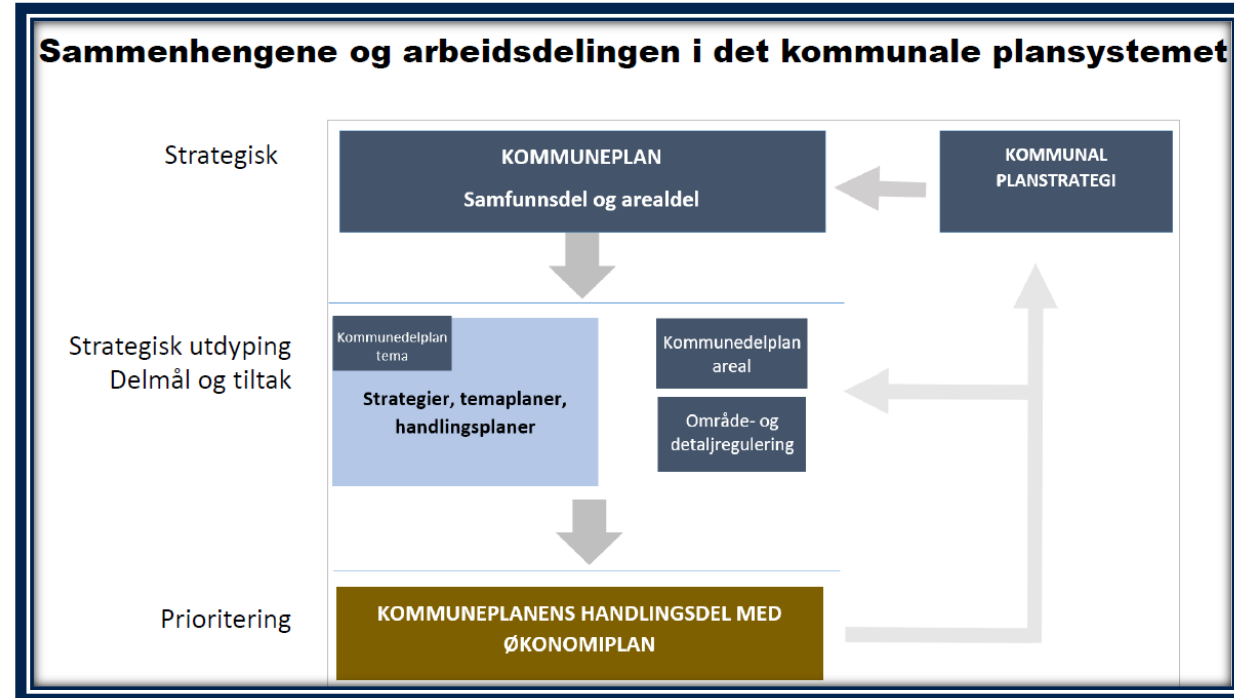
- Konkretisere kommunal politikk - mål
- Hvordan nå målet – strategier med tiltak

Kommuneplanens arealdel:

- Hvordan arealene skal disponeres

Kommunedelplaner, fag- og temaplaner og reguleringsplaner:

- Konkretiserer og utdyper kommuneplanen

Krav til prosess

- Utarbeides/revideres minst én gang i hver valgperiode
- Senest innen ett år etter konstituering av nytt kommunestyre
- Innhente synspunkter fra statlige og regionale organer og nabokommuner
- Offentlig ettersyn i minst 30 dager før behandling i k.styret
- Planstrategi og planprogram kan slås sammen (prosesskrav etter PBL)

**Hent innspill fra
ulike aktører i
oppstartsfasen**

Nasjonale, regionale & lokale føringer

Planhierarkiet

Statlig nivå

§ 6-1. Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging
§ 6-2. Statlige planretningslinjer (sterkere enn RPR)
§ 6-3. Statlige planbestemmelser
§ 6-4. Statlig arealplan

Regionalt nivå

§ 7-1. Regional planstrategi
§ 8-1. Regional plan
§ 8-5. Regional planbestemmelse

Kommunalt nivå

§ 10-1. Kommunal planstrategi
§ 11-1. Kommuneplan
§ 11-1. Kommunedelplan
§ 12-1. Reguleringsplan
§ 12-2. Områderegulering
§ 12-3. Detaljregulering

Nasjonale forventninger - hovedbudskap

Vi står overfor 4 hovedutfordringer – kommunene sitter med nøkkelen:

- Å skape et bærekraftig velferdssamfunn
- Å skape et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og en forsvarlig ressursforvaltning
- Å skape et sosialt bærekraftig samfunn
- Å skape et trygt samfunn for alle

FNs BÆREKRAFTSMÅL

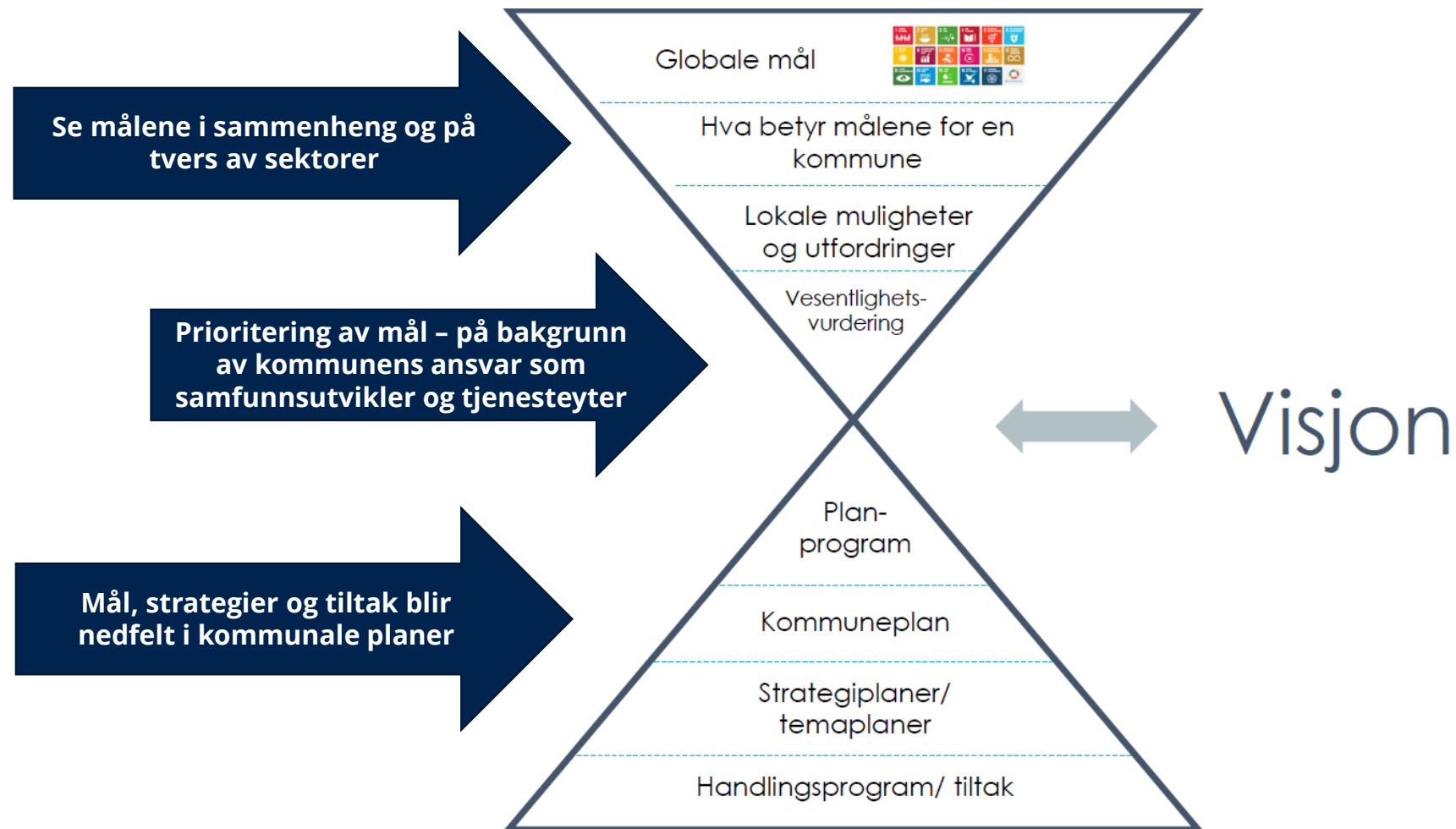
FNs bærekraftsmål – ligge til grunn for all planlegging og løse de 4 hovedutfordringene

Omfatter mye av de oppgavene kommunene gjør i dag -> samordning

Fylkesmannen – viktig oppgave med å omsette bærekraftsmålene innenfor egne sektorer

Asker omsetter FNs bærekraftsmål innenfor kommunens ansvarsområder

Slik arbeider Asker med bærekraftsmålene

Overordnet metodeverktøy

Nivå 1: Globale mål og kommunal betydning

Nivå 2: Muligheter og utfordringer for å levere på globale delmål

Nivå 3: Utvikling av nye Asker kommune

Globalt mål	Kommunal betydning	Globalt delmål	Lokale forutsetninger		Tjenesteutvikling			Samfunnsutvikling		
			Muligheter	Utfordringer	Mål	Strategi	Interessenter	Mål	Strategi	Interessenter
3 GOD HELSE	Kommunene har ansvar for å sørge for gode og forsvarlige helsetjenester til alle som trenger det, uavhengig av alder eller diagnose	3.3, 3.5, 3.6, 3.7, 3.8, 3.9, 3.9a, 3.9d								
4 GOD UTDANNING	Kommunen har ansvar for å sikre at alle barn og unge har et trygt og godt skolemiljø som fremmer trivsel og læring	4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.7								
9 INNOVASJON OG INFRASTRUKTUR	Kommunen har et stort ansvar for å sikre infrastruktur lokalt som bidrar til å sikre en bærekraftig utvikling av lokalsamfunn	9.1, 9.4, 9.5c								
11 BÆREKRAFTIGE BYER OG SAMFUNN	Kommunene har ansvar for å sikre allmenn tilgang til grunnleggende behov som trykker bolig, transport og grøntområder på en bærekraftig måte	11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.6, 11.7, 11.7a								
13 STORPE KLIMAENDRINGENE	Kommunen har et ansvar for å sikre at kommunens areal og innbyggere er best mulig rustet for å forebygge klimaendringer og redusere konsekvensene av klimaendringene	13.1, 13.2, 13.3								

Planstrategi

Planstrategi

Slik arbeider Ibestad kommune med bærekraftsmålene

Analyse av FNs 17 bærekraftsmål – relevans for kommuneplanens samfunnsdel

De fleste av bærekraftsmålene er relevante både for det globale samfunnet og Ibestads utfordringer og muligheter. Tabellen nedenfor inneholder eksempler fra Ibestad innen utførte tiltak, samt muligheter for utvikling.

Det er viktig å ta hensyn til at det finnes lavinntektsfamilier, og bidra til å gi alle barn og unge best mulig oppvekstvilkår.
God plass til flere innbyggere uansett hvilken verdensdel de kommer fra.

20% av arbeidstakerne er engasjert i primærnæringene.
Landbruk, tradisjonelle fiskerier og akvakultur leverer mat til verden.
Verdens befolkning, og dermed markedet for mat, et vokser.
Matproduksjon er en stor mulighet innen næringsutvikling.
Folk bruker fritiden sin på å høste mat (jakt, fiske, bær, sopp og urter).

Kommunen fokuserer på forebygging. Det er sammenheng mellom unges helse og sosiale ståsted, og utdanning og andre valgt i livet.
«Leve hele livet» implementeres – ny eldreplan er vedtatt.
Infrastruktur for idrett og friluftsliv er på plass.
Det satses med nye metoder og virkemidler innen mental helse.

Ibestad har ny 1. – 10. skole.
Sammenhenger lokalt utdanningstilbud og lokale næringsliv.
Barn og unge kan tilføres kunnskap om global og lokal bærekraft.
Livslang læring og samarbeid barnehager-skole-VGS.
Tverrfaglig innsats og inkludering er på dagsordenen i Ibestad.
Engasjementet innen klima og miljø blant unge øker.
Newton rom med «blå fokus» (havet) er etablert.
Videreføring av «Ut på havet» for niendeklassinger.
Integrering av tilflyttede, utenlandske elever.

Ibestads vannforsyning holder god standard.
Vannforsyningen er viktig for næringslivet og folkehelsen.
Ibestad kommune bør sikre vannreserver for framtidig økt etterspørsel til matproduksjon og andre formål.

Ibestad kommune tar i bruk nye energikilder, jf bergvarme for nytt sykehjem.
Kommunen har satt av investeringsmidler til å bygge hurtiglader for elbiler.
Nullutslippsbiler betaler mindre for fergen enn biler med fossil drivlinje.

Viktig å satse innen næringene som er etablert og kan bygges videre på.
Skape nye jobber og diversifisere næringslivet.
Videreutvikling av marin og maritim sektor, samt landbruket.
Følge opp muligheter innen mineral, industri, reiseliv og handel.
Videreutvikling av entreprenærnæringen.

Kommunens egen organisasjon, samt tjenesteproduksjon.
Kommunen har vedtatt en digitaliseringsstrategi.
Meget godt i gang med bredbånd og infrastruktur for kultur.
Videreutvikling av Engenes Havn er nært forestående.
Arbeid med FV 848 og FV 132 er særdeles viktig.

Kommunal planstrategi i praksis

Fylkesmannen i Troms og Finnmark

*Romssa ja Finnmarkku fylkkamánni
Tromssan ja Finmarkun maaherra*

15. nov
2019

Steg 1: Kunnskapsgrunnlaget- hvor står vi?

- Utviklingstrekk og utfordringsbilde for kommunen som samfunn og organisasjon – baseres på behov i kommunene
- Evaluering gjeldende kommuneplan – har vi oppnådd mål fra forrige periode?

Steg 2: Drøfte politiske valg - hvor vil vi?

- Politisk visjon
- Drøfte kommunens strategiske valg basert på utfordringsbildet – hva er det viktigst å ta tak i gjennom planarbeid?
- Drøfte hovedtrekkene knyttet til langsiktig arealbruk → hvordan skal arealpolitiske mål oppnås – ikke vurdere konkrete arealer

Steg 3: Planbehov - hva gjør vi?

- Hel eller delvis revisjon av gjeldende kommuneplan
- Vurdere sektorenes planbehov, herunder også arealplaner
- Prioritere planoppgaver
- Interkommunalt plansamarbeid?
- Forutsetninger for plan- og utviklingsarbeid i kommunene (ressurser, økonomi, kompetanse etc.)

Kunnskapsgrunnlaget

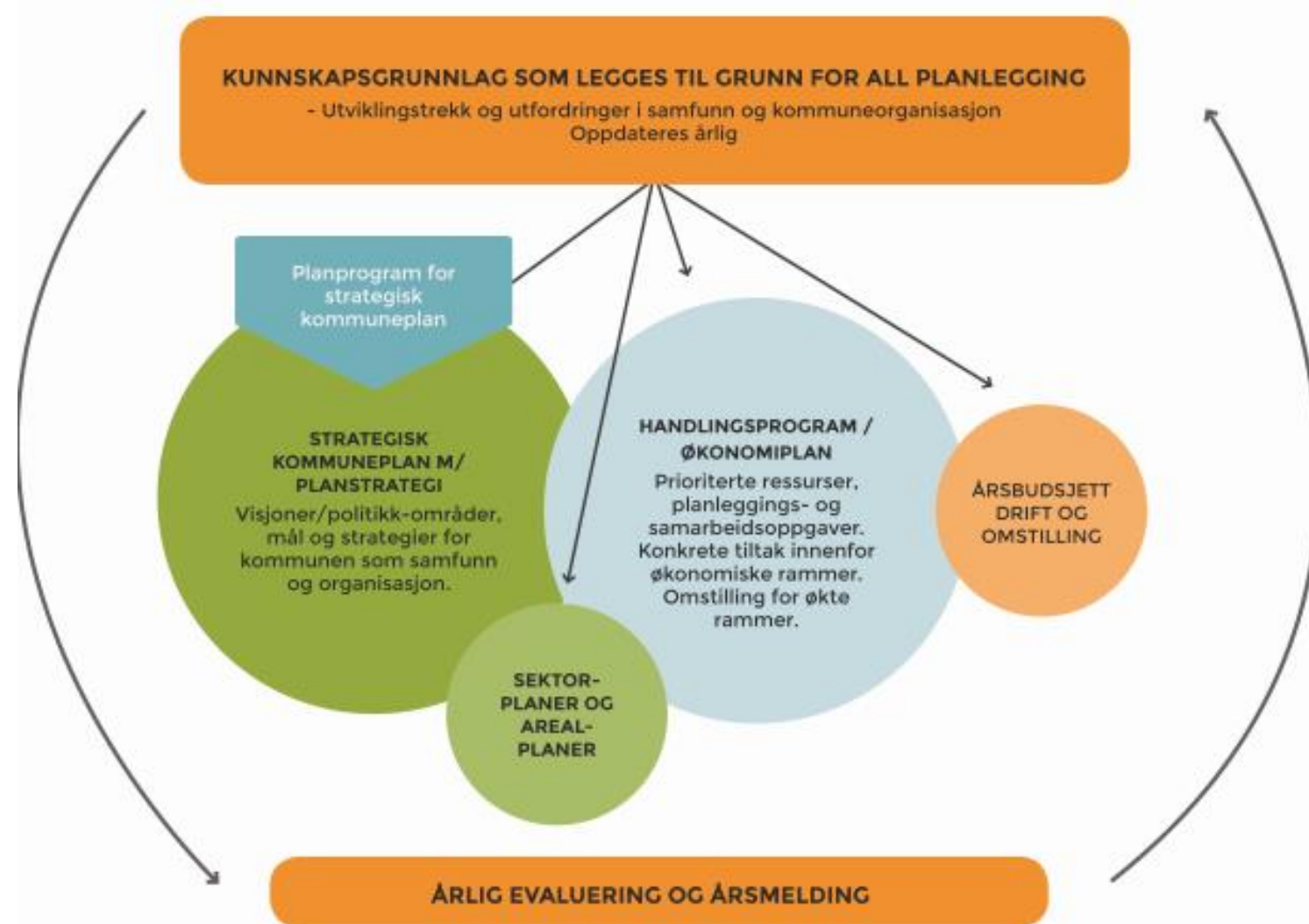
- Dette er utgangspunktet for all planlegging- arbeidet starter nå!
- Administrasjonen sin hovedjobb – sette politikerne i stand til å ta valg
- Peke på viktige forhold som har betydning for prioritering av planoppgaver
  - Ikke mer omfattende enn nødvendig – størrelsen vil variere ut i fra planstatus
  - Konkretiseres i det enkelte planarbeid

Ta tempen

- **Befolkningsutvikling og sammensetning**
- **Levekår og folkehelse**
- **Næringsliv og sysselsetting**
- **Boligbygging**
- **Miljø og klima**
- **Transport og infrastrukturbygging**
- **Langsiktig arealbruk**
- **Kommunal tjenesteyting og forvaltning og utfordringene framover innenfor kommune tjenesteområder.**

Utarbeide ett felles kunnskapsgrunnlag

- Som basis for planstrategiarbeid, nødvendig planarbeid og økonomi- og budsjettplanarbeid
- Hamar kommune: oppdaterer kunnskapsgrunnlaget i planstrategiprosessen
  - Justerer mål i kommuneplanen på bakgrunn av dette

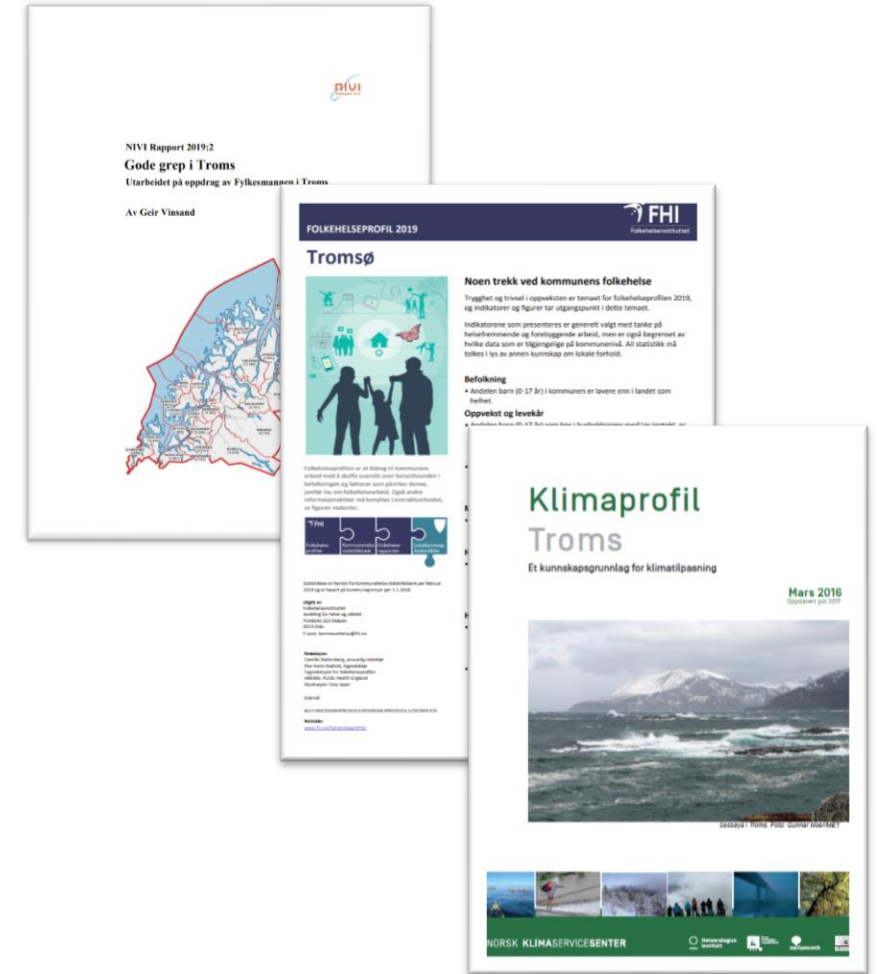
4-ÅRS SYKLUS	ÅRLIG SYKLUS	KONTINUERLIG
Langsiktig og strategisk planlegging	Prioritering av tiltak og organisering	Gjennomføring av tiltak og endringer
Strategisk planlegging	Taktisk planlegging	Operativ planlegging
Plan- og bygningloven	Kommuneloven	Kommuneloven m.m

Figur utviklet av Høgskulen i Volda og utviklingskompetanse as

Viktige kilder til kunnskap

- NIVI rapporter for Troms og Finnmark
- Folkehelseprofiler/folkehelseoversikt i kommunene
- Klimaprofiler/klimatilpasning.no
- Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyser
- Kartbaser – NIBIO/Kilden
- Distriktsplaner reindrift
- Kommunefakta i TromsAtlas (<https://www.tromsatlas.no/kommunefakta>)
- Kartlegging av interkommunalt samarbeid i Troms og Finnmark (sluttrapport avgis senest 1.12.2019)
- Kommunebilder

Kommunebilder og politikeropplæring

- Kommunebilder som utgangspunkt for kommunemøter/politikeropplæring
  - statistikk/indikatorer som peker på risiko- og sårbarhetsområder i kommunene
- Fokusområder (innenfor det aktuelle fagområdet) og sentrale nøkkeltall på området
- Fylkesmannens vurdering av kommunens leveranse på området
- Ferdigstilles fortløpende fram mot juni 2020 i forbindelse med politikeropplæring

Kommunebilder – fagområder

• Befolkning	• Kommunehelsetjeneste
• Arbeidsliv, sysselsetting	• Sosialtjeneste
• Kommunal planlegging	• Barnehage
• Interkommunalt samarbeid	• Grunnskole
• Kommunal økonomi	• Barnevern
• Samfunnssikkerhet og beredskap	• Klima og miljø
• Folkehelse	• Landbruk
• Omsorgstjeneste	• Reindrift

Kurs for folkevalgte

- Mulighet for administrativ deltagelse – rådmannen avgjør
- Dialogmøtene planlegges gjennomført med besøk i kommunestyre(ne) (26 møter)
- **Møtene gjennomføres i perioden februar – juni 2020**
- Kommunebildet sendes kommunen i forkant av møtet
- Sentrale tema:
  - Kommuneøkonomi
  - kommunelov
  - Plansystemet/planstatus

Vurdere og prioritere planbehov

- Videreføre gjeldende kommuneplan eller revidere?
  - Hele eller deler av kommuneplanen (samfunns- og arealdel)
  - Avhenger av planens status
- Vurdere revisjon av kommuneplan på bakgrunn av:
  - Nye utviklingstrekk/utfordringer
  - Nye nasjonale/regionale føringer som fordrer revisjon
  - Revisjon pga ønske om endret politisk retning
  - Planbehov løses gjennom kommunedelplaner/oppfølging gjeldende kommuneplan dersom ikke revisjon

Figur: Behovstilpasset revisjon av kommuneplanen

Vurdere og prioritere planbehov

- Utarbeidelse av kommuneplan bør prioriteres
  - Dersom utdatert plan/mangler plan
  - Raskere og mer effektiv behandling av detaljplaner
  - Setter overordnet politisk styring og retning
- Vurdere samlet planbehov
  - Lovpålagt/ikke lovpålagt planarbeid og utredningsarbeid
  - Behovet for kommunedelplaner?
  - Planarbeid bør tildeles ressurser gjennom handlings- og økonomiplanen
- Sammenslått prosess med planstrategi og planprogram til samfunnsdelen
  - Liste over samlet planbehov bør inngå
- Ha fokus både på «fireårshjulet» og «årshjulet»
  - Kobling handlingsdel og økonomiplan
  - Årlig revisjon av handlingsdel opp mot budsjettprosesser

Relevante kommunedelplaner/tiltaksplaner/utredninger

- Kommunedelplan klima og energi (klimatilpasning)
- **Kommunedelplan helse og omsorg**
- **Kommunedelplan oppvekst**
- Kommunedelplan vann og avløp
- Kommunedelplan overvannshåndtering
- Kommunedelplan naturmangfold
- **Kommunedelplan næringsutvikling**
  - Tiltaksplan for landbruket
- Handlingsplan for universell utforming
- Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (lovpålagt)
- Overordnet beredskapsplan (lovpålagt)
- Beredskapsplan helse- og sosial (lovpålagt)
- Folkehelseoversikt (lovpålagt)
- **Kobling særlovgivning og PBL**

Oppsummering: Elementer i planstrategien

- Formålet med kommunal planstrategi
- Kommunens plansystem
- Erfaringer med/evaluering av gjeldende kommuneplan
- Overordnede føringer som har betydning for kommunenes planbehov
- **Utviklingstrekk og utfordringer (kan trekkes ut som eget dokument)**
- Drøfting av strategiske valg for samfunnsutvikling
- Drøfting av planbehovet (gjøres ofte sammen med omtale av utfordringer)
- Forslag til **prioritering** av planoppgaver (matrise)

Planstrategi

(Illustrasjon: Vikes Bungum Arkitekter AS og Engelsen Bygg AS)

Bømlo kommune 2016 - 2020

Mai 2016

Rådmannen

Vedteke i Bømlo kommunestyret 19.09.2016, sak 81/16

Innholdsliste:

1. Innleiing	4
1.1. Føremål	4
2. Plansystemet i kommunen	5
2.1. Gjeldande kommuneplan (areal- og samfunnsdel) vart vedtatt 13/13	5
3. Bømlo kommune	5
3.1. Folkeutvikling	5
4. Overordna føringer for kommunen si planlegging	5
4.1. Nasjonale forventningar	5
4.2. Regionale føringer	5
4.3. Interkommunalt samarbeid om planarbeid	5
5. Sektorovergripande planarbeid	5
5.1. Folkehelse	5
5.1.1. Utviklingstrekk og utfordringar	5
5.1.2. Planbehov	5
5.2. Integrering	5
5.2.1. Utviklingstrekk og utfordringar	5
5.2.2. Planbehov	5
5.3. Frivilligstrategi	5
5.3.1. Utviklingstrekk	5
5.3.2. Planbehov	5
6. Miljø, naturmangfald, friluftsliv og klima	5
6.1. Utviklingstrekk og utfordringar	5
6.2. Planbehov	5
7. Infrastruktur og offentlege eigedomar	5
7.1. Utviklingstrekk og utfordringar	5
7.2. Planbehov	5
8. Langsiktig arealbruk / Bustadbygging	5
8.1. Utviklingstrekk og utfordringar	5
8.2. Planbehov	5

Vedteke i Bømlo kommunestyre 19.09.2016, sak 81/16

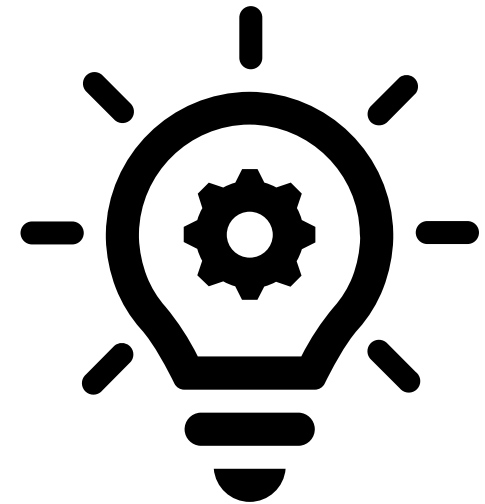
Sist revidert

9. Næringsliv og sysselsetting	17
9.1. Utviklingstrekk og utfordringar	17
9.2. Planbehov	18
10. Oppvekst, kultur og idrett	19
10.1. Utviklingstrekk og utfordringar	19
10.2. Planbehov	21
11. Helse, sosial og omsorg	22
11.1. Utviklingstrekk og utfordringar	22
11.2. Planbehov	22
12. Beredskap og samfunnsryggleik	24
12.1. Utviklingstrekk og utfordringar	24
12.2. Planbehov	24
13. Kommunen som organisasjon	26
13.1. Utviklingstrekk og utfordringar	26
13.2. Planbehov	26

Til ettertanke - er planleggingen i vår kommune god?

- Er planene tilpasset behovet i kommunen?
- Er planleggingen realistisk og gjennomførbar?
- Har vi et sammenhengende og rullerende plansystem?
- Samordner og avveier kommuneplan sektorinteressene?
«Speilvendingsprinsippet»

Takk for oppmerksomheten!

